

Comptes rendus

DE CROO H.F. en HUENENS R., Het Parlement aan het werk, Interuniversitair Centrum voor Staatsrecht, Eten. Emile Bruylant, Brussel, 1966, blz. 312.

Het Parlement tracht zich aan de sociale, politieke en technische veranderingen van onze hedendaagse samenleving aan te passen. Hiervan brengen de heren Herman De Croo en Robert Huenens een getuigenis aan de hand van een grondig onderzoek van de parlementaire werkzaamheden.

In hun werk wordt gebruik gemaakt van de methode, die voor her eerst toegepast werd in het boek « Parlement et Gouvernement » dat eerder door Herman De Croo, met de medewerking van Philippe Seigneur, geschreven werd. Hierbij wordt uitgegaan van vastgestelde feiten om pas daarna te besluiten tot meer algemene regels en principes. Meer in het bijzonder gaan zij aan de hand van deze feitenstudie na welke resultaten de hervormingen, die in de loop van de jongste jaren in de parlementaire rechtspleging doorgevoerd werden, in de praktijk opgeleverd hebben.

In deze studie worden de werkzaamheden van een gewoon zittingsjaar, namelijk de zitting 1964-1964, getoetst aan de algemene beginselen die de werking van het parlementair bestel beheersen. De functionering van het Parlement wordt ontleed in het licht van de hedendaagse werkelijkheid.

Het Parlement voert een dubbele opdracht uit : het werkt samen met de uitvoerende macht aan de totstandkoming van de wet en het oefent toezicht uit op het Regeringsbeleid. Deze tweevoudige taak ligt ten grondslag aan de eerste twee hoofdstukken. Vooreerst wordt de wetgeving nader beschouwd.

In het tweede hoofdstuk worden de klassieke controlemiddelen waarover het Parlement beschikt om zijn toezichtopdracht te vervullen, één na één behandeld : dit zijn de begrotingen, de interpellaties en de vragen ; de volksvertegenwoordiging wordt bij het volbrengen van die opdracht bijgestaan door vaste toezichtsorganen ; ook worden enkele nevenaspecten van het parlementair toezicht behandeld : de vertrouwensvraag, de regeringsverklaringen, de informatie van de parlamentsleden en de kaderwetten.

In het derde hoofdstuk worden verscheidene karaktertrekken en belangrijke verschijnselen in verband met het parlementair staatsbestel in ogenschouw genomen, zoals de structuur van de regering, de invloed van de drukkingsgroepen, de rol van de radio en van de televisie in het parlementair stelsel, de verhouding tussen het Parlement en de Raad van State en tenslotte de vraagstukken van grondwettelijke aard.

Het vierde hoofdstuk, gewijd aan de werkwijze van het Parlement, handelt achtereenvolgens over de parlementaire commissies, over de evolutie van het tweekamerstelsel en tenslotte over de parlementaire procedure.

In hun besluit schrijven de auteurs :

« Het werk in de schoot van de volksvertegenwoordiging vertoont voorzeker nog onvolmaaktheden doch de verjongingskuur, waaraan het Parlement de laatste jaren werd onderworpen, biedt ruime mogelijkheden voor de toekomst. Een volledige doorbraak van de vernieuwing van het parlementair staatsbestel hangt echter nog af enerzijds van een betere bewustwording, in hoofde van parlementsleden, van de taak die zij ten behoeve van de natie behoren te vervullen, en anderzijds van de wil en de moed om hun verantwoordelijkheden tegenover de gezagsorganen en de belangengroepen met meer dристheid op te nemen. »

Het werk is overvloedig gedocumenteerd en verstrekt zeer volledige en talrijke statistische gegevens in de vorm van synoptische tabellen die het mogelijk maken alle aspecten van de activiteit van beide kamers op het stuk van de wetgeving duidelijk en snel te volgen.

Volgens de uitdrukking van Professor W.J. Ganshof van der Meersch in het voorwoord is dit boek « ... een bijdrage tot het parlementair recht, die men in de handleidingen over het Staatsrecht vruchteloos zoekt. Eén van de verdiensten van de schrijvers van dit boek is, dit zeer duidelijk te hebben gemaakt, door eenvoudig de parlementaire mechanismen te hebben afgewogen tegen de gebeurtenissen die zij moeten leiden en in wettelijke vormen vastleggen ».

Wladimir S. Plavsic.

Dr. K. DOBBELAERE, Sociologische analyse van de katholiciteit, Standaard Wetenschappelijke uitgeverij, Individu en samenleving, Bibliotheek voor Gedragwetenschappen, Antwerpen, 1966, blz. 413, Frs. 335.

Dit boek onderzoekt in welke mate de hedendaagse katholiek zijn geloof beleeft en zich aldus in de Kerk integreert. Het tracht dit gedrag sociologisch te verklaren op basis van een analyse van een typologie van katholieken, gaande van het type van de zeer sterk geïntegreerde tot de niet-geïntegreerde katholiek.

Deze empirische typologie steunt op verscheidene elementen uit de drie sferen van Katholiciteit : het geloof, de sacramentele en culturele praktijk en de ethiek.

De graad van beleving van de sacramentele en culturele praktijken alsmede de motivatie van bepaalde praktijken worden bestudeerd, en tenslotte wordt nog nagegaan in welke mate de houding van de katholieken t.o.v. bepaalde morele problemen (als voorhuwelijkse betrekkingen, echtscheiding, kinderbeperving, euthanasie en sociale rechtvaardigheid) afwijkt of overeenstemt met de kerkelijke normen.

Op grond van dit onderzoek komt het boek tot zowel belangrijke als leerrijke conclusies omtrent de invloed van de familie — en meer bepaald de rol van de vader en van de moeder — op de katholiciteit der volgende generatie, van de school en de jeugdbewegingen, van de woonwijk, van de massamedia en de vrijwillige organisaties.

Nader ingaand op het probleem der differentiële deelname aan de Kerk van arbeiders, zelfstandigen, bedienden en sociaal kader, geeft het boek

als verklaring : de sociale rang- en klassetegenstellingen, de structurele en culturele basis van de samenleving en de houding der kerken tegenover de structurele en culturele situatie van de socio-professionele raangen.

Deze studie steunt op empirisch materiaal dat in de laatste jaren verzameld werd in de USA en West-Europa om een steviger basis te geven aan de besluiten die in laatste instantie steunen op een sociologisch onderzoek uitgevoerd in de gemeente Heverlee. Ter vergelijking wordt ook materiaal uit protestantse studies vermeld. Verder is aan de rechtvaardiging van de onderzoekstechniek en methodiek een belangrijk deel van het boek gewijd.

Wladimir S. Plavsic.

Ellen J. HAMMER, *The struggle for Indochina, Viet Nam and the French Experience*, Stanford University Press, Stanford (California), 1966, pp. 373, \$ 2,95.

Pour ceux qui eussent pu avoir oublié que la guerre au Viet Nam est en réalité une marâtre tenace, ce livre constitue un rappel et une rétrospective. En fait, les douze premiers chapitres de cet ouvrage qui en compte treize furent publiés en mars 1954, à cette époque où les nations de l'Indochine française (le Viet Nam, le Cambodge et la Laos) se battaient pour leur indépendance qu'elles allaient arracher à la puissance colonisatrice.

L'auteur, professeur à l'Université de Stanford en Californie, a écrit là l'ouvrage le plus autorisé en langue anglaise sur cette question qui brûle les lèvres de nos contemporains : Viet Nam.

Contrairement à ce qu'on eut pu penser, la documentation de E.J. Hammer n'est pas unilatéralement américaine. La variété et le sérieux de ses sources font de ce travail une authentique contribution à l'histoire et à la science politique.

Le treizième chapitre s'intitule « After Geneva ». C'est la relève des Français par les Américains avec les conséquences que l'on sait. La pudeur interdit que l'on ponctue ces lignes d'un conseil enthousiaste : un livre à lire au coin du feu. A la vérité, le prendront en main ce livre ceux qui désirent s'expliquer pourquoi la paix est absente depuis si longtemps de cette région du monde.

Wladimir S. Plavsic.

Dirk Martinus Nicolaas VAN WENSVEEN, *De Kapitaalcoëfficiënt van de Verenigde Staten*, Universitaire Pers, Rotterdam, 1966, blz. 283. Voor België : Standaard Wetenschappelijke Uitgeverij, Antwerpen.

Dit boek is een proefschrift ter verkrijging van de graad Van Doctor in de Economische Wetenschappen. De verschijning van het Harrod — Domarmodel voor economische groei heeft indertijd de conceptie van de kapitaal coëfficiënt — de verhouding tussen kapitaal en inkomen — in het centrum van de belangstelling geplaatst. Deze belangstelling leidde ertoe dat allerlei onderzoekingen werden ingesteld naar het feitelijk verloop de

coëfficiënt, onderzoek, waarvan de resultaten de laatste jaren met name voor de Verenigde Staten in ruime mate beschikbaar zijn gekomen.

De nadruk valt echter op het empirisch onderzoek en de analyse van de resultaten die dit oplevert. Een nadere beperking is nog dat in hoofdzaak aandacht is geschonken aan het verloop op lange termijn; korte termijnreacties, hoe spectaculair soms, leiden niet tot de kern van het gedrag van de kapitaalcoëfficiënt en werden slechts verspreid aan de orde gesteld.

Deze zeer ontwikkelde studie zal van groot belangstelling zijn voor de specialisten van de economische problemen. *Wladimir S. Plavsic.*

T.B. BOTTOMORE, De elite in de maatschappij, Universitaire Pers Rotterdam, 1965, blz. 137, Voor België: Standaard Wetenschappelijke Uitgeverij, Antwerpen.

Het woord « elite » werd in de XVIIe eeuw gebruikt om goederen van bijzondere kwaliteit aan te duiden; later kreeg het begrip een wijdere strekking en werd het ook toegepast op hogere maatschappelijke groepen, zoals militaire keurtroepen of de hoge adel. Volgens de Oxford English Dictionary stamt het eerstbekende gebruik van « elite » in de Engelse taal uit 1823; het had toen reeds betrekking op maatschappelijke groepen.

De auteur bestudeert de volgende aspecten: het begrip en de ideologie, van heersende klasse tot machtselite, politiek en circulatie der elite, intellectuelen, directeuren en bureaucraten elite in de ontwikkelingslanden, democratie en de pluraliteit der elites, gelijkheid of elites.

De schrijver, lector in de sociologie aan de universiteit van Londen, onderzoekt de belangrijkste elite-theorieën, van Mosca en Pareto tot C. Wright Mills en Raymond Aron, waarbij hij de theoretische en ideologische elementen duidelijk onderscheidt en een overzicht geeft van enige belangrijke empirische studies over elite-groepen.

Wladimir S. Plavsic.

Peter L. BERGER, Sociologisch denken, een kennismaking met de sociologie, Universitaire Pers Rotterdam, 1965, blz. 198. Voor België: Standaard Wetenschappelijke Uitgeverij, Antwerpen.

Dit boek is niet bedoeld om bestudeerd, doch om gelezen te worden. Het is geen handboek, noch een poging om een theoretisch systeem om te bouwen. Het is een uitnodiging tot het betreden van een wetenschappelijk domein dat ik buitengewoonbelangwekkend en betekenisvol vind. Dit boek is bedoeld voor al degenen die om enigerlei reden belangstelling hebben gekregen voor de sociologie en die er nu iets meer van zouden willen weten.

In zijn voorwoord schrijft de auteur: « Ik heb verondersteld dat enkele sociologen zich aangetrokken zullen voelen door het boek omdat wij het immers allemaal wel prettig vinden om te kijken naar een plaatje waar we zelf ontstaan. Omdat het boek zich tot een tamelijk grote lezerskring richt, heb ik zowel mogelijk vermeden om het technische jargon te bezigen dat

de sociologen een ietwat dubieuze faam heeft bezorgd. Maar ik heb evenzeer vermeden om de lezers als kleuters te behandelen ».

Hiervoor moet men hem dankbaar zijn. *Wladimir S. Plavsic.*

La participation politique en Belgique, Société d'études politiques et sociales, Cahier n° 5, octobre 1966, 57 p. Editions Nauwelaerts, Louvain.

Une démocratie fondée sur le suffrage universel, libre et régulier, suppose la participation des citoyens aux affaires de l'Etat.

La Société d'études politiques et sociales a voué son cinquième cahier à cet important et délicat problème.

Huit auteurs différents y consacrent quelques dizaines de pages : essai d'analyse, ébauche de solution, quelques réflexions ?

Peu importe, l'enjeu est capital : les relais politiques — partis, syndicats, groupes de pression — excusent-ils le manque flagrant d'intérêt de la part du citoyen-électeur vis-à-vis des choses de l'Etat ?

L'opuscule débute par les *premiers résultats d'une recherche sur la participation politique*, MM. L. Huyse, W. Hilgers et C. Henryon nous y livrent les données d'une analyse fort limitée sans doute, mais révélatrice. Leur enquête — faite en période d'accélération de l'opinion — se situe en août et septembre 1964 : 12 % des hommes et 8 % des femmes interrogés se déclaraient membres d'un parti politique ; 50 % des hommes appartenaient à une organisation professionnelle, mais 25 % d'entre eux ignoraient quels étaient les partis au pouvoir. En 1964, le PSC et le PSB gouvernaient ensemble depuis près de quatre ans.

Cinq pour-cent du corps électoral semble constituer le groupe politiquement actif (p. 11-12). Au niveau des partis, comme des syndicats, ce sont d'ailleurs souvent les mêmes.

En conclusion de cette enquête, les auteurs estiment que la politique des partis n'enthousiasme guère, tandis que se « politisent » les groupes culturels et sociaux. La « socialisation politique » du citoyen reste à faire dans 90 % des cas.

M. Charles-Ferdinand Nothomb dans son essai sur les *partis et la participation politique* se risque à donner une définition du parti politique (p. 19) : « un parti est une organisation par laquelle un groupe d'hommes, résolu à œuvrer ensemble, demande la confiance des électeurs pour diriger l'Etat et les pouvoirs subordonnés ». Définition de procédure me semble-t-il où n'apparaissent ni la notion de programme, ni la notion de démocratie interne.

Pour Ch.F. Nothomb, ce qui compte comme base à une participation politique du citoyen, c'est la dignité et la liberté de son action.

Dignité ? J'ai osé, qu'on me le pardonne, un instant penser à Zazie. Liberté ? Peut-être bien, mais que donnera l'avis libre, important et divergent de quelques dizaines de milliers de membres d'un parti politique ? Ordre ou désordre ?

Une idée remarquable cependant nous est donné par Ch.F. Nothomb ; depuis 1789, dit-il, on ne parle plus qu'au nom de quelque chose ou de plusieurs. L'homme n'est plus écouté lorsqu'il parle en son nom personnel. On utilise constamment la notion de « représentativité ». Et très vite on s'est mis à la manipuler (p. 23). Le « compromis » indispensable entre ceux « qui comptent » ou ceux « qui savent » est attaqué par d'autres groupes moins responsables peut-être qui présentent à l'opinion des solutions simples et tranchées.

Pour Ch.F. Nothomb, le suffrage universel n'a pas nécessairement accru la participation politique. Les partis politiques se sont révélés comme des relais nécessaires, ils ont structuré cette cascade de représentations et de porte-paroles. Le parlement — et les parlementaires — a perdu de l'importance face à un pouvoir exécutif direct et publicité. La communication orale du meeting de militant, via l'homme politique, jusqu'à la direction du parti est archaïque et lente. Le militant lui-même est blasé, et il faut, au moins, un ministre pour remplir encore une salle. Les comités nationaux négligent l'avis de leurs militants qui, à leur tour, se penchent bien plus sur les problèmes communaux ou locaux, se désintéressant, eux aussi, de la direction nationale de leur parti. Le parti, au moment des décisions, se résume de plus en plus en des comités restreints et en vient à vivre en marge de la réalité.

Si l'analyse est brillante, les remèdes manquent. Serait-ce pour une autre fois ?

M. Margot consacre quelques pages aux *organisations sociales et culturelles et à la participation politique*.

Dans notre pays, écrit-il, le pluralisme règne dans ce domaine. Ce pluralisme n'empêche cependant pas que la gestion de l'Etat, des parastataux et des partis (particulièrement le PSB et le PSC) subissent nettement l'influence des organisations sociales et culturelles. M. Margot estime qu'il y a une certaine démocratie à l'intérieur de ces organisations. Son affirmation (p. 42) est fort heureusement contredite par une phrase de l'introduction (p. 6). Il est évident qu'il n'y a que peu de démocratie dans un syndicat ou dans une mutuelle. La désignation, « ex cathédra » des dauphins, l'absence de tout contrôle, quel qu'il soit, la mise en place, (ou le maintien de famille des dirigeants, tout cela rend vain, pour le moment, la vraie participation des membres à la majeure partie de telles organisations.

M. Pierre Wiginy consacre enfin quelques paragraphes aux *conditions d'une meilleure participation politique*. Il en souligne d'abord les grandes difficultés : complexité des problèmes, besoins de solution nuancées, création d'une technique nouvelle de participation au pouvoir. Comme on ne pourra pas aisément simplifier les problèmes, il faut éduquer le citoyen. Non pas — et ici on doit approuver — par des connaissances nouvelles des choses de l'Etat, mais par un renouveau du système pédagogique. Un peu à l'américaine, en enseignant l'art du dialogue, de la facilité d'exposer un point de vue, bref, en émancipant psychologiquement nos concitoyens.

La conclusion dans ce style nuancé qui caractérise tout l'opuscule, permet à MM. A. Parisi et J. Vandamme d'exprimer leurs espoirs dans une amélioration du régime interne et externe des partis politiques : passage obligatoire à l'exercice d'une participation politique accrue du citoyen.

L'ensemble des articles ne relève pas d'une science politique profonde, étoffée d'enquêtes sérieuses et s'exprimant avec toute la clarté requise. L'ouvrage reste cependant, malgré sa disparité, l'expression d'une réflexion sincère face à la non participation active des citoyens à la politique. Mais quand on regarde bien la politique en face, on se demande parfois si les citoyens n'ont pas raison.

Herman Fr. De Croo.

UNIVERSITÉ LIBRE DE BRUXELLES

INSTITUT DE SOCIOLOGIE

Fondé par Ernest Solvay

Revue de l'Institut de Sociologie

Rédaction-Administration :

INSTITUT DE SOCIOLOGIE de l'U.L.B. - 44, avenue Jeanne, Bruxelles 5

CONDITIONS D'ABONNEMENT :

Revue trimestrielle (Editions de l'Institut de Sociologie)

600 fr belges pour la Belgique

200 fr belges pour la fascicule.

700 fr belges pour l'Etranger

400 fr belges le n° double

Articles de fond : Science politique, économie politique, économie sociale, sociologie du travail, sociologie africaine, psychologie sociale, sociographie, etc.

Chronique du mouvement scientifique

Notices bibliographiques : Notes et documents

comptes rendus critiques

Acquisitions de la bibliothèque

Chronique de l'Institut — Informations